

KOTIMAISTEN KIELTEN TUTKIMUS- KESKUKSEN UNKARIN-YHTEYDET

FT Ulla-Maija Kulonen

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus on opetusministeriön alainen valtion tutkimuslaitos, jossa tutkitaan suomen kieltä ja sen sukukieliä, erityisalana saamea, Suomessa puhuttavaa ruotsin kieltä sekä romani- ja viittomakieltä.

KKTK:n sukukielten tutkimusyksikkö, sukukielten toimisto on keskittynyt suomen sukukielten sanakirjojen tuottamiseen: valmisteilla ovat sanakirjat karjalan, mordvan, tšeremissin ja vogulin kielistä. Ainakin työntekijämäärältään suurin hanke on etymologinen sanakirja "suomen sanojen alkuperä", jonka 1. osa ilmestyi viime vuonna ja loput kaksi on suunniteltu ilmestyväksi muutaman vuoden välein. Sukukielten toimistoon kuuluu myös laaja uralistiikan kirjasto.

Etymologiseen sanakirjahankkeeseen liittyy toinen suomen ja unkarin yhteistyöhankkeista: Uralilaisten kielten etymologinen arkisto. Arkistoa valmistellaan Unkarin tiedeakatemian kielitieteen instituutissa Uralilaisten kielten etymologisen sanakirjan aineiston pohjalta. Tämä sanakirja, jonka päätoimittaja oli Wienin yliopiston fennougriistiikan professori Károly Rédei, valmistui viime vuosikymmenen lopussa. Se sisältää toista tuhatta sana-artikkelia, jotka koostuvat alkuperänsä suhteen toisiinsa rinnastetuista eri uralilaisten kielten sanoista.

Sanakirjan valmistuttua unkarilaiset kollegamme ryhtyivät valmistelemaan sen aineiston syöttämistä tietokonemuotoon ja laajentamista. Tavoitteena on laaja etymologinen aineisto, joka käsittäisi sana-

aineistoa eri uralilaisista kielistä etymologisin yhteyksin koottuna ja järjestettynä, sekä etymologisin rinnastuksiin liittyvät bibliografiset tiedot. Arkistoa on tarkoitus pitää ajantasaisesti yllä sen jälkeen kun tähänastiset tiedot on saatu syötettyä tiedostoon. KKTK:n kehittämisyksikkö, joka huolehtii tutkimuskeskuksen ATK-laitteista, on avustanut unkarilaisten kollegojemme hanketta tällä alalla. "Suomen sanojen alkuperä" -hanke on mukana yhteistyössä sen sisällöllisellä tasolla. Vuonna 1991 solmimamme sopimuksen mukaan SSA:n valmiiksi työstettyä aineistoa kirjallisuusviitteineen toimitetaan unkarilaisille kollegoille elektronisessa muodossa sitä mukaa kun oma sanakirjamme ilmestyy painettuna. Lisäksi on sovittu periaatteellisella tasolla siitä, että myös tieteellistä neuvonpitoa on mahdollisuus käydä. Yhtään tähän teemaan liittyvää kokousta ei ole vielä kuitenkaan järjestetty.

Toinen yhteistyöhanke KKTK:n ja unkarilaisten fennougristien välillä on kansainvälinen uralistiikan tutkimuksen tietokanta, joka kantaa nimeä URBIS. Se on saanut alkunsa Suomen ja Neuvostoliiton välisestä uralistiikan tutkimuksen bibliografiahankkeesta, jonka tuloksena on ilmestynyt jo useita niteitä Suomessa ja Neuvostoliitossa (vuosina 1917-1987) harjoitetun uralistiikan eri alueiden bibliografiaa. Tämä bibliografiahanke laajeni ensin ns. Uralica-tietokannaksi, jota Suomessa on koottu KKTK:ssa ja Helsingin yliopiston kirjastossa. Sitä on täydennetty Suomessa ennen vuotta 1917 ja vastaavasti v. 1986 jälkeen tehdyllä tutkimuksella. Nämä kaksi suomalaista osapuolta ovat olleet alusta lähtien mukana, kun tietokantaa on ryhdytty edelleen laajentamaan kansainväliseksi, kaiken uralistiikan tutkimuksen kattavaksi tietojärjestelmäksi. Hankkeen nykyiset osanottajat ovat KKTK ja Helsingin yliopiston kirjasto Suomesta, Kielen ja kirjallisuuden instituutti Virossa sekä Unkarin tiedeakatemian kielitieteen instituutti. Ns. neljänsiä maita, millä tarkoitetaan muita kuin niitä maita, joissa uralilaisia kieliä puhutaan, on toistaiseksi edustanut Hampurin yliopiston suomalais-ugrilaisten kielten laitos. Tietokannan kotipaikka on Budapest, jossa sillä on vakituinen sihteeri. Tietokannalla on oma kansainvälinen neuvottelukunta, jossa kullakin osapuolella on edustajansa. Itse olen KKTK:n edustaja tässä neuvottelukunnassa.

Tietojen keruu on eri osapuolten kesken jaettu siten, että kullakin on vastuullaan tietyt maat, joista uralistiikan tutkimusta koskevat tiedot kerätään, Tietoja on tarkoitus vaihtaa elektronisessa muodossa säännöllisesti eri osapuolten kesken, ja tavoitteena näin syntyvällä tietokannalla on saada kokoon kaikki maailmassa tähän mennessä julkaistu uralistiikan tutkimus ja jatkossa ylläpitää sitä ajantasaisena.

